

КЛАСИФІКАЦІЇ ДІТЕЙ ЯК НАПРЯМ ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕНЬ В УКРАЇНСЬКІЙ ПЕДАГОГІЦІ 20-Х РОКІВ ХХ СТ.

Н. П. Дічек, д-р пед. наук

Вивчення науково-педагогічних, психолого-педагогічних і соціально-педагогічних праць 20-х років ХХ ст. (П. Бельський, О. Граборов, О. Грибосєдов, А. Залкінд, В. Куфаєв, І. Левінсон, М. Левітіна, Е. Палей, М. Тарасевич, А. Третілова, Г. Трошин) дає підстави для висновку про існуванні активного захоплення створенням різноманітних класифікацій, типологій, зокрема у галузі дослідження дитинства, за різними критеріями (за рівнем розумового розвитку, за видами правопорушень, за специфікою важковихованості, за життєвими або професійними уподобаннями, за станом грамотності, за особливостями стану здоров'я і поведінки тощо). Це можна пояснити, по-перше, своєрідністю початкового етапу розвитку вітчизняної педагогіки як науки про навчання і виховання різних за психофізіологічним статусом дітей, коли нагромаджене експериментально і шляхом тривалих спостережень знання потребувало систематизації. По-друге, у такий спосіб висвітлювалися й уточнювалися нюанси і особливості дитячої особистості у різних життєвих обставинах, обґрунтовувалася неоднорідність контингенту дітей, яких узагальнено об'єднували у певні групи і підгрупи, що лягало, наприклад, в основу розроблення методів виховного впливу з метою «оздоровлення правопорушника і долучення його до нормального дитячого оточення», а головне – вмотивувало процеси зовнішньої і внутрішньошкільної диференціації у формуванні тогочасної радянської освітньої системи. І хоча різноманітні класифікації дитячих типів і характерів, що з'явилися у розглядуваний період, мали переважно констатувальний характер, тобто відображали факти спостережуваної дійсності і не містили практичних рекомендацій щодо індивідуалізації педагогічних впливів, їх результати вважаємо важливим проміжним етапом у розробленні шляхів диференціації підходів до навчання і виховання у вітчизняному шкільництві.

Пояснюючи доцільність здійснення різних (за показниками і метою проведення) класифікацій дітей, особливо у контексті запровадження всеобучу, професор О. Граборов писав, що це сприяє індивідуалізації педагогічного

процесу. Він вважав за необхідне забезпечити диференціацію у навчанні дітей: а) за віком, причому пропонував створювати окремі нормальні школи для дітей «приймального віку» (8–11 років) і для дітей-переростків, які йшли до першого класу віком старше 11 років; б) за ступенем психофізичного розвитку; наполягав на створенні окремих шкіл для педагогічно занедбаних дітей, так само, як і на організації окремих шкіл для відсталих дітей, що становили, за його спостереженнями, не менше 5–6% від загальної кількості. Їх учений поділяв на 2 підгрупи: субнорма (відсталість може бути компенсована, бо немає функціональних змін у центральній нервовій або ендокринній системі) і власне розумово відсталі, у яких діагностується «стійкий довічний нестаток, що зумовлює їхню відсталість». О. Граборов, як і дитячий психіатр Г. Трошин, який обґрунтував три форми дитячої розумової відсталості, просуvalи ідеї поглибленої диференціації розумово відсталих дітей, розрізняючи ступені розумової нерозвиненості, наголошуючи на необхідності забезпечення їм педагогічного супроводу. Змішування всіх форм і психостанів, що становило основний недолік дитячої психопатології початку ХХ ст., призводило до неправильних діагнозів і, як наслідок, до неадекватного лікування і виховання, а головне – до недоцільного покарання.

У 20-ті роки в Україні поступово, зокрема й на основі численних класифікаційних даних, формувалося розуміння необхідності здійснення на державному рівні диференційованого підходу до організації педагогічного процесу, суб'єктом якого виступали і нормальна дитина, і психо- або соматично хвора дитина, і малолітній правопорушник. Науковцями це обґрунтовувалося як «одне із важливіших завдань державного будівництва».

ДЕРЖАВНА ПОЛІТИКА ЩОДО ДИФЕРЕНЦІАЦІЇ ОРГАНІЗАЦІЇ І ЗМІСТУ ШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В УКРАЇНСЬКІЙ СОЦІАЛІСТИЧНІЙ РАДЯНСЬКІЙ РЕСПУБЛІЦІ (1919–1932)

Л. Д. Березівська, д-р пед. наук

Уході дослідження *встановлено*, що ідеї індивідуалізації та диференціації навчання знайшли відображення в розробленій Наркомосом УСРР протягом 1920–1924 рр. радянській моделі розвитку шкільної освіти в Україні. У проаналізованих нормативно-правових документах широко